

Kevyt musiikki kulttuuriviennin kärjessä

Teksti: Pekka Raittinen

Suomalaista kevyttä musiikkia on viety ulkomaille valtion tuella jo 1970-luvun lopulta lähtien. Alan omat satsaukset ja tukitoiminta ovat tehneet rockista ja popista Suomen kulttuuriviennin lippulaivan.

Nykyisten rock- ja pop-puolen vientimenestysten ja Lordin euroviisuvoiton jälkeen on joskus vaikea muistaa, että suomalainen rockvienti oli vielä 1990-luvulla lähinnä huono vitsi. Suomalainen rock- ja popmatkailu oli kuitenkin 1970- ja 80-luvuilla muutakin kuin pelkästään Los Angelesin lentokentän ja Sunset Stripin välille eksyneitä muusikoita. Kotimainen äänilevyteollisuus panosti jo tuolloin vientiin pitkäjänteisesti kansainvälisillä musiikkiteollisuuden *Midem*-messuilla Cannesissa.

”Alussa vientiponnistusten saldo näkyi kyllä lähinnä tuontipuolella”, taustoittaa Ääni- ja kuvatalennetuottajien toiminnanjohtaja **Arto Alaspää** näitä pioneeriaikoja.

”Alussa vientiponnistusten saldo näkyi lähinnä tuontipuolella.”

”70-luvulla elettiin vielä cover-aikakautta. Midem oli tärkeä ennen muuta musiikin kustantajille, jotka etsivät sieltä sopivaa materiaalia käännettäväksi.”

Valtionkin tukea vientipyrkimyksille saatiin suhteellisen varhaisessa vaiheessa. Alaspää muistelee, että ÄKT:n edeltäjällä Äänilevytuottajilla oli 70-luvun lopulla Midemissä yhteismessuosasto kauppa- ja teollisuusministeriön tukemana. Toiminta oli tietenkin paljon pienimuotoisempaa

kuin nykyisin, eikä tuolloin ollut esimerkiksi nykyään standardiksi muotoutunutta artistien showcase-toimintaa.

”80- ja 90-luvuilla mukaan tuli nykyisen Finpron edeltäjä Ulkomaankauppaliitto, edelleen KTM:n rahoituksella. Vähitellen 90-luvulle tultaessa alettiin käydä muuallakin kuin Midemissä – esimerkiksi saksalaisessa Popkommassa Kölnissä ja amerikkalaisessa South By Southwest -tapahtumassa Teksasin Austinissa”, Alaspää muistelee.

ESEK ja ensimmäinen aalto

Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEKin pääsihteerin **Leena Hirvosen** mielestä Midem edustaa suomalaisen musiikkivientin historiassa jatkuvuutta 70-luvulta tähän päivään asti. Toisenlaisen tarinan taas voisi kertoa 80-luvulla ja 90-luvun alussa maailmalla seikkailneiden suomalaisbändien kuten **22-Pistepirkon** kiertue toiminnasta.

”Käsittäkseni ESEK oli tuolloin ainoa taho, joka tuki ulkomaille suuntautuvia kiertueita varsinkin rock- ja pop-puolella”, Hirvonen sanoo. ”Nykyäänhän ulkomaille suuntautuvaa kiertue toimintaa ja ulkomaille suuntautuvia markkinointiponnistuksia tuemme me, Luovan Säveltaiteen Edistämisyhdistys LUSES sekä opetusministeriö ja

KIMMO TÄHTINEN

ÄKT:n Arto Alaspää on käynyt Midemissä vuodesta 1973 lähtien.

työ- ja elinkeinoministeriö Music Export Finlandin eli Musexin kautta.”

Suuri vientirockin ja -popin aallonharja, joka mursi vanhat padot, nähtiin sitten vuosituhanen vaihteessa **Bomfunk Mc's'in, Daruden, HIMin** ja kumppaneiden johdolla tunnetuin tuloksien.

”Se herätti ulkomaisen musiikkiteollisuuden, mutta myös valtiovallan Suomessa”, Hirvonen analysoi. ”Nähtiin, että kevyen musiikin vienti voi olla hyödyllistä toimintaa. Sitä kannattaa tukea silloin, kun se on ammattimaista tai siihen vertautuvaa, ja tekijöiden taustat ovat kunnossa. Vertaisin tuon ajan pioneereja Sibeliukseen, jonka vanavedessä monet vakavan musiikin säveltäjät pääsivät aikanaan maailmalle.”

ESEK tukee suomalaisten artistien ulkomaille suuntautuvia kiertueita sille toimitettujen hakemusten perusteella. Sillä itsellään ei ole aktiivista roolia hankkeiden suunnittelussa. Kun musiikkivienti alkoi kasvaa vuosituhanen vaihteen jälkeen ja erilaisia vientihankkeita koskevien hakemusten määrä lisääntyi, ESEK otti käyttöön syksyllä 2006 oman tukialueen markkinointi- ja vientiprojekteille. Sen puitteissa on tuettu muun muassa yhtyeiden showcase- ja lämmittelijäesiintymisiä sekä äänitteiden markkinointia ulkomailla.

”Lähtökohtana esimerkiksi kiertuetukemme saamiselle on se, että hakemuksesta pitäisi näkyä ammatillinen ote ja artistin pitäisi olla kotimaassakin tuttu. Vuosituhanen vaihteen buumin seurauksena kiertuetukihakemukset varsinkin Saksan

”Nykyään tuntuu välillä, että aloittelevat bändit lähtevät kiertämään Keski-Eurooppaa liian nopeasti ja turhan usein lähes olemattomilla korvauksilla.”

markkinoille lisääntyivät parissa vuodessa moninkertaisiksi. Nykyään tuntuu välillä, että aloittelevat bändit lähtevät kiertämään Keski-Eurooppaa liian nopeasti ja turhan usein lähes olemattomilla korvauksilla.”

Hirvonen toteaa, että monet keskitalon suomalaiset menestyjätkin tarvitsevat edelleen esimerkiksi ESEKin tukea ulkomaiden kiertueidensa pyörittämiseen. Ja vaikka kevyen musiikin tukemista on klassisen musiikin puolelta välillä arvosteltu kitkerin äänenpainoin, Hirvonen muistuttaa, että ulkomaanvientiä tekevät artistit ja yhtiöt käyttävät tähän toimintaan hyvin paljon omaa rahaansa.

Musex syntyi tarpeeseen

Kevyen musiikin vientiä tukevista organisaatioista eniten huomiota on saanut Mussex, jonka nykyinen toimintamalli vakiintui vuonna 2005. Järjestön vt. toiminnanjohtaja **Ville Kilpeläinen** kertoo, että Mussex syntyi alun perin vuonna 2002 vastamaan uuteen tilanteeseen Finpron alaisuudessa toimivana, määräaikaisena reilun kymmenen yrityksen vientirenkaana silloisen KTM:n tuella.

”Jo silloin hankkeisiin pääsivät mukaan näiden perustajien lisäksi kaikki, jotka halusivat niihin lähteä”, Kilpeläinen taustoittaa. ”Nykyäänkään osallistumista ei ole mitenkään rajattu. Kuka tahansa voi lähteä mukaan esimerkiksi Midemiin ja on oikeutettu matkatukeen, jos firmassa on kaikki muuten kunnossa.”

Kilpeläisen mukaan Musexin toiminnan peruseriaate on edelleen sama. Kohderyhmiä ovat kansainväliset ammattilaiset ja mediat – ei suuri yleisö suoraan. Nämä portinvartijat tavoitetaan kansainvälisillä musiikkimessuilla.

”Lähdemme siitä, että kaikkien meidän hankkeidemme täytyy olla kaikkien suomalaisten toimijoiden tavoitettavissa. Eri asia sitten on, kannattaako jonkun ihan aloittelevan artistin tai yhtiön ensimmäisenä asiana laittaa kymppitonnia Japanin-reissuun.”

Yritykset tekevät itse käytännön vientityön, eikä Mussex ota siitä kunniaa, Kilpeläinen sanoo. Mussex tarjoaa kansainvälisillä musiikkialan messuilla paikan, mahdollisuuden ja tuet yrityksille.

”Me tarjoamme ikään kuin pöydän, jossa neuvotella, ja siihen tarjoilut. Siitä eteenpäin homma kulkee yrityksen vastuulla – me niin sanotusti fasilitoimme vientiä. Jos pieni tai keski-suuri yhtiö lähtee mukaamme esimerkiksi Midemiin, se saa aina 40–50 prosentin tuen kauttamme kanavoidusta OPM:n ja TEM:n rahoituksesta lentoihin, lentokenttäkuljetuksiin, hotelleihin ja päivärahoihin. Periaate on noin puolet ministeriöiltä ja toinen puoli rahoituksesta alan sisältä.”

Ala satsaa itse

Mussex saa rahoituksensa opetusministeriöltä ja työ- ja elinkeinoministeriöltä sekä musiikkialalta. Esimerkiksi OPM:n julki-

ESEKin Leena Hirvonen vertaa rockviennin pioneereja Sibeliukseen, jonka vanavedessä monet vakavan musiikin säveltäjät pääsivät aikanaan maailmalle.

”Me tarjoamme ikään kuin pöydän, jossa neuvotella, ja siihen tarjoilut.”

sesta tuesta kanavoituu suuri osa suoraan lyhentämättömänä messukäynteihin ja kiertuetoimintaan.

”Usein unohtuu se, että moni kulttuuriala saa niin sanotusti pyyteetöntä valtion tukea, johon ei välttämättä vaadita toista puolta rahoituksen alan sisältä. Meillä taas yksittäiset firmat ja artistiyhtiöt maksavat oikeastaan vuoden sisällä eniten. He satsaavat vientiin hirveitä määriä. Kun on iso massa yrityksiä, siitä kertyy aika paljon.”

Kilpeläisen mukaan julkinen rahoitus kanavoituu Musexin kautta vuosittain yli sadalle pienelle tai keskisuurelle yritykselle. Vuotuisia hankkeita on noin kymmenen, joista tärkeitä messuja ovat muun muassa Midem ja Popkomm sekä alankomaalainen EuroSonic ja Finland Fest Tokiossa.

”Suuri satsaus oli myös Helsinkiin Berlin -tapahtuma, jossa oli mukana 55 suomalaista artistia kymmenen päivän aikana. Koskaan ei ole järjestetty näin laajaa yhtä montaa bändiä kattavaa vientiponnistusta. Messuilla kuvio menee aina niin, että paikalliset promoottorit valitsevat ehdotuksiemme pohjalta showcase-esiintyjät, koska he kantavat taloudellisen vastuun lipputulosta.”

Uutena Musexin toimintamuotona on ollut opetusministeriöltä rahoituksen saanut kiertuetuki, joka jaetaan lyhentämättömänä. Kilpeläisen mukaan tätä tukea sai ensimmäisellä kierroksella parikymmentä artistia.

”Tämä on tavallaan kärkihanketuki, sillä se on keskimäärin isompi kuin ESEKin tai LUSESin tuki. Aloitteleva bändi voi hakea näiltä toimijoilta pienemmälle kiertueelle, ja meidän tukemme on keskiuurelle bändille, joka haluaa nousta seuraavalle tasolle. Hakukriteerit täyttyvät, kun kyseessä on projekti, joka tehdään joka tapauksessa yrityksen riskillä.”

Toinen Musexin uudehko toimintamuoto ovat niin sanotut biisileirit, joilla kotimaiset huippulauluntekijät pääsevät kirjoittamaan yhteistyössä kansainvälisten huippujen kanssa. Tarkoituksena on luoda Suomeen samanlaisia kansainvälisiä lauluntekijä- ja tuotantotiimejä kuin Ruotsissa jo on.

”Vielä ei ole todistettu, että suomalaiset vauvat olisivat epämusikaalisempia kuin ruotsalaiset vauvat.”

”Vielähän ei ole tieteellistä todistetta siitä, että suomalaiset vauvat olisivat epämusikaalisempia kuin ruotsalaiset vauvat”, Kilpeläinen vitsailee. ”Paikalle kutsutaan kansainvälisten levy-yhtiöiden A & R -ihmisiä. Tarkoitus on, että kirjoittajat pääsisivät tätä kautta mukaan Saksan Idols-voittajien levyjen tapaisiin projekteihin ja esimerkiksi isoille Aasian markkinoille.”

”Takana on myös se ajatus, että ei voida luottaa vain perinteiseen levymyyntiin ja bändiajatteluun. Mutta tekijänoikeuksista rahaa sen sijaan tulee, sillä musiikkia käytetään niin paljon leffoissa, peleissä ja mainoksissa. Ruotsillahan ei ole yhtä isoja bändejä kuin meillä tällä hetkellä, mutta heidän musiikkivientinsä on silti moninkertainen Suomeen verrattuna biisiviennin ansiosta.”

OPM ja TEM tukevat

Kulttuuriviennin julkisen tuen keskeisiä toimijoita ovat edellä mainitut opetusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö – **Mauri Pekkarisen** johtama niin sanottu superministeriö. Käytännössä esimerkiksi

opetusministeriön vuodesta 2005 asti jakamat avustukset kulttuurivientihankkeisiin ovat kanavoituneet kevyen musiikin alalle Musexin kautta.

”Mutta kyllä opetusministeriön kulttuuriviennin kärkihanketukea voivat hakea myös yksittäiset yritykset”, tähdentää OPM:n neuvotteleva virkamies **Kimmo Aulake**. ”Toistaiseksi esimerkiksi kustan-

”TEM satsaa luvuilla mitattavaan kasvuun, opetusministeriöllä korostuvat myös imago vaikutukset.”

tajat tai levy-yhtiöt eivät ole tätä tukea hakeneet. Tämän tuen luonteen vuoksi sitä ei pääsääntöisesti kuitenkaan myönnetä yksittäisille henkilöille.”

Ministeriöiden välinen työnjako kulttuuriviennin tukemisessa toimii niin, että TEM satsaa yrityksiin ja luvuilla mitattavaan kasvuun. Opetusministeriöllä taas korostuvat joissakin tapauksissa myös imago vaikutukset ja Suomen näkyvyys maailmalla. Joissakin projekteissa mukana oleva ulkoasiainministeriö taas korostaa ajatusta pehmeästä vaikuttamisesta, johon rikas suomalainen kulttuurielämä tuo omanlaisensa panoksen.

Vaikka Suomi aikaisemmin tunnettiin maailmalla ennen muuta klassisen musiikin osaamisen vahvana maana, klassiselta kentältä ei ainakaan toistaiseksi ole lähdeetty kulttuurivientihankkeisiin yhtä innokkaasti kuin kevyeltä puolelta. Ville Kilpeläinen vakuuttaa, ettei klassinen musiikki ole periaatteessa millään tavalla suljettu Musexin ulkopuolelle, mutta epäilee esimerkiksi sinfoniaorkesterien toimintatapojen eroavan kevyen puolen messupainotteisuudesta.

”Myös monet klassisen musiikin agentuurit, managerit ja promoottorit ovat ulkomaisia, ja alan suomalaiset tähdet asuvat ulkomailla. Onneksi vientirockissa ei vielä ainakaan toistaiseksi ole nähty tällaista formulatähti-ilmiötä, vaan verotulot jäävät Suomeen!”

Kilpeläisen mukaan kevyt musiikki on kansainvälistyvän suomalaisen kulttuurin näkyvin ja laajin ala, ja se on tietyllä tavalla suomalaisen kulttuuriviennin lipulaiva. Alalle halutaankin lobata lisää rahaa eri tahoilta. Kilpeläisen mielestä alan yritysten pitäisi saada tukea myös

KIMMO TÄHTINEN

Musexin Ville Kilpeläinen toivoisi musiikkiteollisuuden vientifirmoille tukea myös niiden perustoimintaan.

perustoimintaansa, koska artistien kehittäminen ja vieminen uusille markkina-alueille on kallista.

”Sitä voisi ajatella tietynlaisena tuotekehitystukena, koska eri maihin voidaan joutua tekemään uudet videot ja jopa osittain uutta biisimateriaalia. Tällä alalla on tullut menestystä, ja on tuloksia joita näyttää. Olisi hienoa, jos esimerkiksi teknologian ja innovaatioiden tutkimuskeskus Tekes lähtisi tukemaan suomalaista musiikkiteollisuutta, jos alalta löytyisi jokin palveluun tai jakeluun liittyvä innovaatio”, Kilpeläinen pohdiskelee. ■